

વાલીઓનું,

બાલમંદિર અભ્યાસક્રમ (?) અંગે થોડું ચિંતન

આપણે માની શકીએ તે કરતાં ઘણું વહેલું બાળક એટલું નિરીક્ષણ કરે છે અને શીખે છે કે જ્યારે તે શીખેલું અભિવ્યક્ત કરે ત્યારે આપણને આશ્ચર્ય થાય છે. ખરેખર તો આ વર્ષોમાં બાળકને અનુભવની જેટલી તક મળે છે તે બાળકના ઘડતરમાં બહુમૂલ્ય ફાળો આપે છે. આ એક કુદરતી અને સાહજિક પ્રક્રિયા છે અને બને ત્યાં સુધી તે સ્વાભાવિક રહે અથવા જેટલું સ્વાભાવિક બનાવી શકાય તેટલું બાળક માટે સારું છે.

આમ છતાં નવી પરિસ્થિતિમાં ત્રણેક વર્ષની ઉંમરે બાળક બાલમંદિરમાં આવતાં તે “લણી નાખે” એવી માબાપોની લાગણી બાળકનાં વિકાસમાં બાધારૂપ બને છે. એવું અમે માનીએ છીએ. બાળક પાંચ-છ વર્ષ સુધી મુક્ત અભિવ્યક્ત દ્વારા જ પોતાની શક્તિઓ બહાર લાવે-વિકસાવે તે જરૂરી છે. એક બાળકની આવડતની સરખામણી બીજા બાળક સાથે અથવા આપણે જેને જરૂરી સમજીએ તે બાળકને શિખવવાનો સમજ વિનાનો પ્રયત્ન કરીએ તેથી બાળકને પાર વગરનું નુકસાન થાય છે. બાળકને મુક્ત રીતે અનુભવની તક જરૂર આપીએ પણ પાંચ-છ વર્ષની ઉંમર પહેલાં મારી મચડીને ‘ફોર્મલ’ કેળવણી આપવાનો પ્રયત્ન ન જ કરીએ. બાલમંદિર પૂરતું તો “તમારું બાળક અભ્યાસમાં ખૂબ જ પાછળ છે”, અથવા “મારું બાળક અભ્યાસમાં બીજા બાળકો કરતાં ખૂબ પાછળ છે”, એવા વાક્યો ક્યારેય ન સાંભળીએ. બાળકને સંગીત કરવા દો, ચિત્ર કરવા દો, તોફાન કરવા દો, અને મુક્ત પ્રવૃત્તિ કરવા દો આ બધી તેના સાચા વિકાસની પ્રક્રિયાઓ છે.

દિનુભાષનાં વંદન

સ્વયંશિક્ષણદિનનાં સંભારણા

શાળાજીવનનો આ એક અદ્ભુત લહાવો હતો, એ દિવસ માટે પ્રથમ તો હૈયામાં થનગનાટ હતો પણ વર્ગમાં જવાનો સમય થતાં જ પગમાં ધૂનરી થવા લાગી ‘વિદ્યાર્થીઓનો સહકાર પ્રાપ્ત નહીં થાય તો ? સૌ હાંસી ઉડાવશે તો ?’...અને એટલે જ મેં પર પ્રયત્નપૂર્વક કડકાઈ લાવવાનો પ્રયાસ તો કર્યો પણ શરીરે પરસેવો તો છૂટ્યોજ, પણ થોડી જ ક્ષણે વર્ગમાં વીતાવી ને મારામાં આત્મવિશ્વાસ આવ્યો, વિદ્યાર્થીઓનો ખૂબ સારો સહકાર મળ્યો, અને ત્યારે જ સમજાયું કે વિદ્યાર્થીના સહકાર વિના શિક્ષણકાર્ય કેટલું મુશ્કેલ બની જાય છે ? આવા દિનની ઉજવણીથી જ વિદ્યાર્થીની ફરજો અને શિક્ષકની મુશ્કેલીઓનો સાચો ખ્યાલ આવે છે.

શિક્ષી શાહ ટ-ક

શિક્ષકો સમાજનાં સાચાં સેવકો છે, છતાં આપણે શિક્ષકોને કનડીએ છીએ, તેમને મજાકનાં નિશાન બનાવીએ છીએ પણ ‘શિક્ષણદિન’ ને દિવસે હું શિક્ષક બન્યો ત્યારે જ મને શિક્ષકની સાચી પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ આવ્યો.

હું વર્ગમાં ગયો ત્યારે મારા સાથીઓએ મને ખૂબ સાથ આપ્યો અને મારી ભૂલોને પોતાની ભૂલો સમજી તેને ઉદારતાથી માફ કરી દીધી અને છતાં એક બે તોફાની વિદ્યાર્થીઓએ થોડા વિદ્વેનો ઉભાં કર્યા, અને ત્યારે જ મને સમજાયું કે શિક્ષણકાર્ય એ કેટલું કપરું કામ છે ! શિક્ષણ દિનનાં આ સંભારણાને હું કદી ય નહીં ભૂલી શકું.

ચિંતન મહેતા ટ-અ

જીવનમાં પહેલી જ વખત મને આ અનુભવથી શિક્ષકોનાં કાર્યો તથા તેમને પડતાં કષ્ટો, માનસિક થાક વગેરેનો અંદાજ આવ્યો. આજનાં વિદ્યાર્થીઓ તરફથી શિક્ષકોને ખૂબ ઓછો સહકાર મળે છે, તેમને શિક્ષકો માટે ખૂબ ઓછું માન છે, તેનો મેં અનુભવ કર્યો. અંદર અંદર વાતો કરતાં વિદ્યાર્થીઓમાં શિસ્ત પળાવવી એ ખરેખર ઘણું મુશ્કેલ કામ છે, આ માટે શિક્ષકે સતત કાર્યશીલ રહેવું પડે છે.

અનુસંધાન પાન-૨ ઉપર

મને તે પણ અનુભવ થયો કે વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષક જ્યારે સરસ રીતે ભણાવી શકે છે ત્યારે તેમનો સારો સહકાર મળે છે, પરંતુ વર્ગમાં તોફાન કરતાં વિદ્યાર્થીઓને કારણે તો ક્યારે ક'ભણાવવું પણ મુશ્કેલ બની જાય છે. દરેક વર્ગમાં આવા બે ચાર વિદ્યાર્થીઓ જણાયા.

આ એક જ દિવસે મને શિક્ષકના જીવનનો સાચો ખ્યાલ આવ્યો.

હિતેશ મહેતા, ૯-અ

“God can't teach everyone, so He has created the teachers.”

શિક્ષક એ રાષ્ટ્રનો ઘડવૈયો છે. વિદ્યાર્થીમાં સત્ય, શિસ્ત, પ્રમાણિકતા, નિયમિતતા જેવા ગુણો કેળવનાર એ શિક્ષકની ટીકા કેમ કરાય! મગજ પર બોલે લઈને ફરનાર દુનિયાની સહનશીલતાની ભૂતિ, શિક્ષકની મુશ્કેલીઓનો મને ખ્યાલ આવ્યો.

મેઘના મહેતા, ૭ અ

“શાળા અમારી તીર્થભૂમિ, જ્ઞાનગંગા જ્યાં વહે” અધ્યાપન કાર્ય એ કંઈ સહેલું કામ નથી, હું માનતી હતી કે શિક્ષકે તો ફક્ત પોતાનાં વિચારો જ રજૂ કરવાનાં હોય છે પણ હવે મને સમજાયું કે વિદ્યાર્થીઓ સાથે સ્વસ્થતાથી ઉભા રહી તેમને જ્ઞાન આપવું એ સહેલું કામ નથી.

ખ્યાત ચોકસી, ૭ અ

સ્વયંશિક્ષણ દિન વિદ્યાર્થીનાં ઘડતરમાં પાયાની ઈંટનું કામ કરે છે. પોતાની સર્વ શક્તિઓ કામે લગાડી, પોતાને સોંપવામાં આવેલું કામ સંપૂર્ણ રીતે પાર પાડવા વિદ્યાર્થીઓ કટિબદ્ધ બને છે. શિક્ષક બનેલ વિદ્યાર્થી તેના વર્તન અને શિક્ષણ દ્વારા તેનાં મનમાં રહેલી આદર્શ શિક્ષકની પ્રતિભા ઉપસાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. કાયમ હસતા રહેતા માયાળુ આચાર્ય આટલી બધી જવાબહારીઓ કેવી રીતે નિભાવતાં હશે, તેનો સાચો અંદાજ આવતાં તેમનાં પ્રત્યેનો આદર મને ખૂબ વધી ગયો.

વિશાલ કાપડીઆ, ૭ અ

મારી શાળામાં હું બાળકોને પ્રેમથી અને આદરથી તેમનાં શિક્ષકને નમસ્તે કરતાં જોતી ત્યારે મને પણ મનોમન શિક્ષક બનવાની તીવ્ર ઝંખના થતી. પરંતુ શિક્ષક બનવાનું કામ કેટલું કઠિન છે તેનો ખ્યાલ મને આ દિવસે જ આવ્યો. નાના બાળકો સાથે ધીરજથી કામ લેવું અને તેમને સંસ્કાર સાથે શિક્ષણ આપવાનું કામ કેટલું કઠિન છે તે સમજતાં જ મેં અમારી શાળાનાં શિક્ષકોની કામગીરી વંદનીય ગણી.

ચૈતાલી શાહ, ૭ બ

(અનુસંધાન પાન-૩ ઉપર)

“બાળક કાલે શું કરશે?”

“બેન, મારે જરા ધવલને લઈ જવો છે. રબ આપશો?” આજીજીલયાં સ્વરે બીનાબેને કહ્યું.

“તમને શાળાનો નિયમ ખબર નથી બેન? બાળક એકવાર નિશાળે આવે પછી અમે વહેલી રબ નથી આપતા. બાળક માંદુ સાજુ હોય કે કોઈ અસાધારણ સંજોગો હોય તો અમે બંને જ ફેન કરીને વાલીને બોલાવી તેને ઘેર મોકલીએ છીએ, પરંતુ અમારે શાળાને વ્યવસ્થિત રીતે ચલાવવી હોય તો અમારે કેટલીક શિસ્તનો આગ્રહ રાખવો પડે છે.”

“બેન, એના દાદી હમણાં જ ગામડેથી આવ્યાં છે ને પાંચ વાગે પાછાં જવાનાં છે. ઘરડાંનો જીવ છે, આટલે સુધી આવ્યા છે એટલે કહે છે કે ધવલને મળીને જ બઉ.”

અને આ દાદીમાના પ્રેમની વાત આવી એટલે શાળાનો નિયમ ન હોવા છતાં ધવલને ઘેર જવા દેવાની રબ આપવામાં આવી, અને એ સાથે પરિસ્થિતિને માનવીય રીતે જોઈ હોવાનો સંતોષ અનુભવ્યો.

પરંતુ બીજે દિવસે જ્યારે બહુ થઈ કે ધવલ તો ખરેખર દાદીમાને મળવાને બદલે સરકસ જેવા ગયો હતો ત્યારે મેં સાચે જ ખૂબ દુઃખ અનુભવ્યું.

વિદ્યાર્થી શાળામાં ભણતર માટે તો આવે જ છે પણ તે સાથે તેના જીવનનું ઘડતર પણ થાય તે માટે અમે આતુર હોઈએ છીએ અને જીવનનાં એ ઘડતર માટે જરૂરી શિસ્તનો આગ્રહ રાખવો પણ અત્યંત જરૂરી છે. પરંતુ તેમાં વાલી અને શાળા બંનેનો સહકાર સંપૂર્ણપણે હોય તો જ તે ઘડતર યોગ્ય રીતે થાય, ક્યારે ક'આવી ઘટના બને છે ત્યારે ભવિષ્યની એ પેઠીના સુંદર ઘડતર માટેની શ્રદ્ધા ડગી જાય છે.

જે વાલી આજે તેમની સગવડ ખાતર આવી બનાવટ કરી શકે છે તેના બાળકો એની માઠી અસરમાંથી બચી શકશે ખરા? કાલે એ જ બાળકો મોટા થતાં ગમે તેની આગળ કે ખુદ તેમનાં માળાપ આગળ પણ આવી ખોટી રજૂઆત કરતાં અચકાશે ખરા? બાળક જે કંઈ શીખે છે તે અનુકરણથી શીખે છે ને જો આપણા જ વર્તનમાં આવી ક્ષતિ કે ત્રુટી હશે તો આપણું બાળક તેનાથી બચી શકશે ખરૂં? ‘મોટા કહે એમ કરવાનું’, કરે તેમ નહીં કરવાનું’ એ બાળકનાં મગજમાં ક્યારે ય સ્વીકાર્ય નથી જ થતું.

ઉર્મિલા શાહ

કેરમ :- ૫-૨-૯૦

પ્રથમ :- અંકિત શાહ, [૭ અ], રત્નદીપ

દ્વિતીય :- બાદલ કાપડીયા, [૭ અ], ધવલગિરિ

તૃતીય :- વિરલ નવાબ, [૭ અ], ધવલગિરિ

જેમાં નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપી ગૌરાંગ ગોહલ [૯ અ] અને નિશિથ ચુડાસમા [૯ અ]

ટેબલ ટેનીસ : ૬-૨-૯૦

પ્રથમ :- સુજલ શાહ, [૭ બ], ગંગોત્રી

દ્વિતીય :- મિલિન્દ શાહ, [૭ બ], ગંગોત્રી

તૃતીય :- બિરેન શાહ, [૭ બ], ગંગોત્રી

જેમાં નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપી શ્યામલ દિવેદીયા [૯ અ] ઋષય ત્રિવેદી [૯ ક], હિતેશ મહેતા [૯ અ], અને પાવન પરીખ [૯ બ]

સૌ વિજેતા વિદ્યાર્થી ભાઈબહેનોને અભિનંદન તથા નિર્ણાયક તરીકે સેવા આપનાર વિદ્યાર્થી ભાઈબહેનોનો સંસ્થા આભાર માને છે.

અભિનંદન :-

ગુજરાત સ્ટેટ ચેસ એસોશીએશન આયોજીત અમદાવાદ જુનીયર ગર્લ્સ' ચેસ ચેમ્પીયનશીપમાં કુ. ઝીવ મહેતાએ [૫ અ] પ્રથમ આવી પારિતોષક મેળવ્યું છે તે માટે તેમને અભિનંદન

ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ દ્વારા યોજાયેલ તત્કાલ ચિત્ર સ્પર્ધામાં નિસર્ગ સુતરીયા, નંદિત રાજ અને અર્પી સ્નેહલભાઈ શાહ વિજેતા નિવડયા છે તે માટે તેમને અભિનંદન.

૩૧માં World School Children's Art Exhibition તરફથી યોજાયેલ Seoul-1989ની ચિત્ર સ્પર્ધામાં ચંદ્રક મેળવવા બદલ આનન કેન્ટ્રાકટર (૬અ) ને અભિનંદન.

ગુજરાત રાજ્ય લલિતકલા અકાદમી તરફથી યોજાયેલ ચિત્ર સ્પર્ધાનાં ઇનામ મેળવવા બદલ મિલૌની ફાઈઝાર તથા અર્પી શાહને અભિનંદન.

વિનયમંદિર :-

તા. ૨૦-૧૨-૮૯નાં રોજ શ્રી નિખિલભાઈ ત્રિવેદીએ વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ કરાટેની નિદર્શન સાથે રજૂઆત કરી.

તા. ૨૪-૧-૯૦નાં રોજ શ્રી નરેન્દ્રભાઈ પંડયાએ "અંગ્રેજી ભાષાનું મહત્ત્વ" વિષય ઉપર પ્રવચન આપ્યું.

અમેરિકામાં પ્રાધ્યાપક તરીકે સેવા આપતા શ્રી વિલાકરભાઈ દવેએ તા. ૫-૧-૯૦ રોજ ધો. ૧૧-૧૨ના વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ 'જીવનમાં ભૌતિકશાસ્ત્રની અગત્ય' પર પ્રવચન આપ્યું.

તા. ૧૬મી તથા ૧૭મી જાન્યુઆરીના રોજ રમતોત્સવ યોજવામાં આવ્યો.

આંતરગૃહ સ્પર્ધાઓ :-

ચિત્ર સ્પર્ધા :- તા. ૨૭-૧-૯૦

પ્રથમ :- સિરાઝી મુન્શી - પદ્મપુકુર

દ્વિતીય :- કિશ્ના દેસાઈ - ચંદ્રમૌલિ

તૃતીય :- કોમલ બોડીવાલા - ગીતગોવિંદ

નિબંધ સ્પર્ધા :- ૨૭-૧-૯૦

પ્રથમ :- સારિકા ગાંધી - પદ્મપુકુર

દ્વિતીય :- પૂજા પોથીવાલા - ગીતગોવિંદ

નિશિથ ચુડાસમા - ચંદ્રમૌલિ

તૃતીય :- ચિંતન મહેતા - પદ્મપુકુર

સજની દલાલ - ચંદ્રમૌલિ

સુલેખન સ્પર્ધા :- તા. ૩-૨-૯૦

પ્રથમ :- નમીતા શાહ મેઘદૂત

દ્વિતીય :- રીતુ પટેલ પદ્મપુકુર

તૃતીય :- અનાર કઠિયારા પદ્મપુકુર

વકતૃત્વ સ્પર્ધા :- તા. ૭-૨-૯૦

પ્રથમ :- કૃતિ વ્યાસ - ગીતગોવિંદ

દ્વિતીય :- ચિંતન મહેતા - પદ્મપુકુર

તૃતીય :- જપન પાઠક - પદ્મપુકુર

ભાવિક વ્યાસ - મેઘદૂત

શ્રદ્ધાંજલિ :-

ચિરાગ દશરથભાઈ શાહ [૭ બ]નાં તા. ૧૩-૧-૯૦ ના રોજ અકાળે આકસ્મિક અવસાન બદલ ભારે દુઃખની લાગણી અનુભવીએ છીએ. ઈશ્વર સદ્ગતના આત્માને પરમ શાંતિ આપે એજ પ્રાર્થના.

આ ઉપરાંત મહેતા કાલ્પજી [૧૨ ક] ની વિદ્યાર્થિનીનાં અવસાનની નોંધ લેતા દુઃખની લાગણી અનુભવીએ છીએ. ઈશ્વર સદ્ગતના આત્માને પરમ શાંતિ આપે એજ પ્રાર્થના.

તંત્રી, મુદ્રક, પ્રકાશક : દિતુભાઈ દ. દવે આચાર્ય અને નિયામક, શારદામંદિર, અમદાવાદ-૩૮૧૦૦૭.

મુદ્રક સ્થળ : વિકાસ મુદ્રણાલય, વિકાસગૃહ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭. ફોન : ૪૧૨૭૮૮